

ตัวแทนทางการเมืองในมิติวิถีประชาธิปไตยชุมชน Political Representation in Democratic Community Dimension

ชัยวัฒน์ โยธี*
Chaiwat Yotee *

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
133 ถนนเทศบาล 3 อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000
Department of Public Administration Faculty of Humanities and Social Sciences Yala Rajabhat University
133 Tesaban Road 3, Amphur Muang, Yala 95000

บทคัดย่อ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยมีการสร้างและจรรโลงประชาธิปไตยไปในหลายทิศทาง เรื่องของตัวแทนทางการเมืองก็เป็นอีกมิติหนึ่งที่สำคัญสำหรับการพัฒนากระบวนการเมืองไทย บทความนี้จึงเป็นการนำเสนอถึงมิติความสำคัญของตัวแทนทางการเมืองที่สะท้อนมาจากฐานรากในชุมชนท้องถิ่น โดยการสรรหาคัดเลือกตัวแทนทางการเมืองเพื่อเข้าสู่ระบบการเมืองที่มีความชอบธรรมตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมิติดังกล่าวนี้นักเขียนเรียกว่า “มิติวิถีประชาธิปไตยชุมชน” ซึ่งมิติวิถีประชาธิปไตยชุมชนนั้นจะเป็นการแสดงถึงการได้มาซึ่งตัวแทนทางการเมืองที่ถูกสร้างมาจากฐานล่างโดยประชาชน ที่เป็นการใช้กลไกและกระบวนการของการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือประสานกิจกรรมปฏิบัติการของกลุ่มร่วมกันในชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้ได้ผู้นำตัวแทนที่มีคุณภาพและมีศักยภาพพร้อมที่จะทำงาน เพื่อกิจการสาธารณะและสนองต่อหลักการประชาธิปไตย

คำสำคัญ : ตัวแทนทางการเมือง ประชาธิปไตยชุมชน ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ปรึกษาหารือ

* Corresponding Author. E-mail: chaiwatyotee@gmail.com



Abstract

Democracy in Thailand has been to create and sustain in many directions. The representatives of the political dimension is also important for the development of Thailand's political system. This article is presented as an important dimension of political representation that reflects the political representative for recruitment, selection into the political system with democratic legitimacy. The dimensions of these authors called. "Dimension democratic community" dimension which democratic community that will reflect the acquisition of political representation that is built from the bottom. The mechanism and process of engaging in discussions with coordinating the activities of the group together in the community. As a result, the quality representation and the potential to work together to respond to public affairs and democratic principles.

Keywords: Political representative, Community democracy, Deliberative democracy

บทนำ

ประชาธิปไตยเป็นเครื่องมือในการปกครองที่มีปรากฏมาอย่างช้านาน ซึ่งมีจุดเริ่มต้นในนครรัฐเอเธนส์เมื่อประมาณปี 508-507 ก่อนคริสตกาล โดยประชาธิปไตยโบราณของเอเธนส์มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยทางตรง¹ ที่ดำรงอยู่ราวร้อยละเก้าถึงเก้าการล่มสลายสิ้นสุดลงหลังจากฝ่ายแพ่งสงครามให้กับสปาร์ตา และตลอดระยะเวลาของการสิ้นสุดลงของประชาธิปไตยเอเธนส์ราว 321 ปีก่อนคริสตกาลก็ไม่มีรัฐใด ๆ ใช้ระบอบประชาธิปไตยเป็นเครื่องมือในการปกครองแบบชัดเจนดังเช่นเอเธนส์อีก หากแต่ในระยะต่อมาก็ได้มีนักคิดหลายท่าน อาทิ แฮริงตัน (James Harrington) หรือเพตตี (William Petty) ที่ลุกขึ้นมาตีความถึงประชาธิปไตยด้วยนัยที่แตกต่างกัน ซึ่งนั่นก็เป็นการปูทางไปสู่ประชาธิปไตยสมัยใหม่ในรูปแบบของประชาธิปไตยแบบตัวแทน (ไชยันต์ ไชยพร, 2547)

ประชาธิปไตยสมัยใหม่หรือประชาธิปไตยตัวแทน² ค่อย ๆ วิวัฒนาการขึ้นมาในประเทศตะวันตกพร้อม ๆ กับการเกิดขึ้นของรัฐสมัยใหม่ ที่มีแนวคิดที่เห็นด้วยกับการเลือกตั้ง เพราะ

¹ประชาธิปไตยทางตรงในเอเธนส์ เป็นการให้สิทธิทางตรงกับพลเมืองที่เป็นชายอายุตั้งแต่สิบแปดปีขึ้นไปเข้าไปร่วมประชุมในสภาประชาชน เพื่อพิจารณาตัดสินกิจการสาธารณะต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งในช่วงศตวรรษที่สามก่อนคริสตกาลประชากรผู้มีสถานะเป็นพลเมืองมีประมาณสามหมื่นคน โดยผู้หญิง เด็ก คนต่างด้าว และทาส ไม่ได้สิทธิทางการเมืองในส่วนนี้ (ผู้สนใจอ่านเพิ่มเติมได้ในไชยันต์ ไชยพร, แนวคิดทางการเมืองและสังคม, 2557)

²ประชาธิปไตยแบบตัวแทน เป็นการคัดเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ด้านต่าง ๆ แทนตน ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้บริบทของสังคมที่มีพัฒนาการที่ซับซ้อนมากขึ้น ทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงประชากรที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

การเลือกตั้งสามารถสื่อไปถึงสิทธิ เสรีภาพ และการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้ด้วยตนเอง และอีกความสำคัญประการหนึ่งยังมีความเชื่อร่วมกันว่า ภายใต้กระบวนการการเลือกตั้งจะเป็นการสรรหาคัดเลือกผู้ที่มีความสามารถ หรือเป็นหนทางแห่งการได้มาซึ่งตัวแทนทางการเมืองที่เก่งและดีพร้อมเข้ามาบริหารกิจการของรัฐ และด้วยคุณลักษณะของประชาธิปไตยสมัยใหม่แบบตัวแทนจึงเป็นเสมือนคำตอบของการปกครองในโลกเสรีที่ได้รับความนิยมสูงสุดนับจากศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา

ประเทศไทยก็เช่นเดียวกันที่ตอบรับกระแสประชาธิปไตยแบบตัวแทนและใช้เป็นเครื่องมือในการปกครอง หากแต่ในการใช้ประชาธิปไตยในสังคมการเมืองไทยยังแสดงให้เห็นถึงปัญหาลดลงมา ซึ่งเป็นผลให้การสร้างและจรรโลงประชาธิปไตยไทยเป็นไปในหลายทิศทาง เช่น การแก้ไขรัฐธรรมนูญ การปรับโครงสร้างของพรรคการเมือง รวมไปถึงการใช้รัฐประหารเป็นทางออกทางการเมือง เมื่อพิจารณาถึงปัญหาของการสร้างและจรรโลงประชาธิปไตยไทยต้องยอมรับว่าปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือ ปัญหาของตัวแทนที่มีความพยายามเข้าสู่เส้นทางทางการเมืองโดยไม่คำนึงถึงกติกาหรือวิธีการที่ชอบธรรม โดยแสดงออกไปในทิศทางของการโกงการเลือกตั้งหลากหลายวิธี อาทิปรากฏการณ์ของรัฐบาลที่ได้รับการกระแสนิยมทางการเมืองสูงและช่วงชิงความได้เปรียบคู่แข่งโดยการยุบสภาเพื่อเข้าสู่กระบวนการเลือกตั้งใหม่ที่มีเงื่อนไขเพื่อต่ออายุรัฐบาล เป็นต้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวนับได้ว่าเป็นสิ่งบั่นทอนความมั่นคงแข็งแรงระบอบประชาธิปไตยไทยอยู่พอสมควร หากแต่เมื่อพิจารณาถึงเบื้องลึกต่อไปก็จะพบว่า การสร้างตัวแทนในระบบการเมืองไทยไม่ได้มีที่มาหรือถูกสั่งสมความมั่นคงแข็งแรงมาจากฐานรากหากแต่เป็นปรากฏการณ์ของนายทุนที่มีลักษณะ มือใครยาวสาวได้สาวเอา คือทุ่มซื้อคะแนนเสียงโดยใช้ยุทธวิธีต่าง ๆ นา ๆ ที่อาจจะไม่ชอบธรรม โดยเป็นไปเพียงเพื่อให้ได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้งเพื่อเป็นตัวแทนเข้าสู่เส้นทางทางการเมือง ทั้งนี้เรื่องของตัวแทนทางการเมืองจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่ยังมีความไม่เพียงพอต่อการพัฒนาสำหรับระบบการเมืองในระบอบประชาธิปไตยไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งมิติของการสร้างตัวแทนที่มุ่งให้ความสำคัญไปที่ฐานรากระดับชุมชนท้องถิ่น

ดังนั้นบทความนี้จึงเป็นการนำเสนอถึงมิติความสำคัญของตัวแทนทางการเมืองในระดับฐานรากที่เข้าสู่ระบบการเมืองด้วยกลไกการมีส่วนร่วมและปรึกษาหารือ โดยกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างตัวแทนจากภาคประชาชนที่มีความชอบธรรม ด้วยมิติดังกล่าวนี้ผู้เขียนเรียกว่า มิติวิถีประชาธิปไตยชุมชน ซึ่งมีกระบวนการในการคัดเลือกตัวแทนทางการเมืองที่มีศักยภาพในการเป็นผู้นำ โดยใช้กลไกและกระบวนการของการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือประสานกับกิจกรรมปฏิบัติการของกลุ่มร่วมกันในชุมชน ซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมสาธารณะที่ตอบสนองต่อวิถีชีวิตและหลักการประชาธิปไตย



บทบาทของประชาธิปไตยชุมชน

ประชาธิปไตยชุมชนจะเป็นเรื่องใหม่ที่ยังไม่คุ้นหูอย่างกว้างขวางนักในสังคมการเมืองไทย อันที่จริงหากย้อนมองไปถึงความหมายของประชาธิปไตยตามแนวคิดของ Dewey ที่ได้มีมุมมองประชาธิปไตยเป็น 2 ลักษณะคือ แบบการปกครอง และแบบวิถีชีวิต (Dewey, 2013) ก็อาจกล่าวได้ว่า ประชาธิปไตยชุมชนจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับหลักการทั้ง 2 ประการตามแนวคิดของ Dewey อยู่พอสมควร เพราะประชาธิปไตยชุมชนนั้นจะมุ่งเหตุผลของการปกครองไปที่การตอบสนองต่อวิถีชีวิต ซึ่งประชาธิปไตยชุมชนนั้นจะเป็นการปกครองที่มุ่งเน้นถึงวิถีการดำเนินชีวิตด้วยความเป็นปกติสุข เป็นวิถีของการดำเนินชีวิตโดยใช้เหตุผลตามหลักการในระบบประชาธิปไตย เพื่อให้คนในสังคมชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขโดยไม่มุ่งเอามูลเหตุแห่งความขัดแย้งมาเป็นอุปสรรคในการอยู่ร่วมกันของชุมชน ด้วยชุมชนจะสร้างกติกาหรือกระบวนการบริหารจัดการความขัดแย้งด้วยตัวเอง ซึ่งเป็นการสรรหาวิธีการต่าง ๆ มาพัฒนาสังคมชุมชนเพื่อประโยชน์ของสาธารณะโดยคนในชุมชน อันเป็นการให้ประชาชนหันหน้าเข้าหากันร่วมมือกัน ร่วมเรียนรู้ศักยภาพของบุคคลร่วมกันโดยใช้กิจกรรมกลุ่มในการพูดคุย เจรจากถกเถียงอย่างเป็นเหตุเป็นผล บนพื้นฐานของการเคารพในสิทธิและความเสมอภาคซึ่งกันและกัน

อย่างไรก็ตามยังมีนักปฏิบัติการชุมชน³ ซึ่งถือเป็นนักวิชาการกลุ่มเล็ก ๆ ที่ได้พยายามให้นิยามความหมายของประชาธิปไตยชุมชนในขอบเขตที่แตกต่างกัน อาทิ สน รูปสูง (2553) อธิบายว่า ประชาธิปไตยชุมชนเป็นกระบวนการที่ให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย มาใช้สิทธิร่วมกันในการบอกปัญหาความต้องการของตนเอง เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายสาธารณะและวางแผนการพัฒนาชุมชนในทุกด้านที่ตอบสนองต่อความต้องการและแก้ไขปัญหาของชุมชนที่มีความเป็นธรรม รวมทั้งคนร่วมกันปฏิบัติการตามแผนและติดตามตรวจสอบการทำงานร่วมกันระหว่างท้องที่ ท้องถิ่น และชุมชน รวมถึง ชัชวาลย์ ทองดีเลิศ (2549) ก็ได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยชุมชนว่า เป็นกระบวนการจัดสรรผลประโยชน์ต่าง ๆ ในการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนในชุมชนท้องถิ่น มีการจัดแบ่งบทบาทอำนาจหน้าที่ มีการจัดสรรแบ่งปันกันอย่างเท่าเทียม ยุติธรรม มีวิธีการจัดการเพื่อป้องกันหรือแก้ไขความขัดแย้ง ซึ่งการจัดการในมิติต่าง ๆ เหล่านี้เป็นการเมืองต้นแบบของชุมชน ซึ่งชุมชนมีการปรึกษาหารือ สร้างประจักษ์ หรือมีกระบวนการสรรหาผู้นำที่ชุมชนพึงประสงค์ อีกทั้ง ทศพล สมพงษ์ (2555) ได้นิยามความหมายประชาธิปไตยชุมชนไว้อย่างน่าสนใจว่า เป็นการใช้อำนาจของประชาชนโดยตรงแบบไม่ต้องผ่านตัวแทน แต่เป็นแบบมีส่วนร่วม ประชาชนเป็นผู้ริเริ่มการกระทำจากล่างระดับชุมชน โดยยึดหลักการว่าอำนาจของประชาชน มีอยู่ในตัวประชาชน และสามารถนำออกมาใช้ได้โดยตรง ด้วยนิยาม

³นักปฏิบัติการชุมชน เป็นบุคคลหรือแกนนำของชุมชนที่ทำการกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นผู้สรรหาวิธีการต่าง ๆ มาแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาสังคมชุมชนเพื่อให้คนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข



ประชาธิปไตยชุมชนดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับสิทธิในวิถีของประชาชนโดยตรง หรือเป็นการแสดงให้เห็นถึงการขยายฐานประชาธิปไตยจากตัวแทนสู่ประชาชนโดยตรง กล่าวคือ ประชาธิปไตยชุมชนจึงมีความพยายามที่จะให้ประชาชนได้ใช้สิทธิของตนเองในการเสนอแนะ แสดงความคิดเห็น หรือจัดการชุมชนให้ตอบสนองต่อวิถีการดำเนินชีวิตได้ด้วยตัวเอง โดยใช้หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมและการปรึกษาหารือ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้ถือเป็นการเมืองของชุมชนที่สะท้อนถึงการสร้างหน่ออ่อนของการค้นหาผู้นำ การกำหนดนโยบายสาธารณะ รวมถึงการตรวจสอบการบริหารกิจการสาธารณะซึ่งกันและกัน

พื้นฐานตัวแทนทางการเมืองในมิติวิถีประชาธิปไตยชุมชน : ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ

หากแต่ตัวแทนทางการเมืองในมิติวิถีประชาธิปไตยชุมชนนั้นมีความแตกต่างกับวิถีประชาธิปไตยด้วยตัวแบบตัวแทนอยู่พอสมควร กล่าวคือ ตัวแทนในมิติวิถีประชาธิปไตยชุมชนอาจไม่มีความจำเป็นที่จะต้องหาเสียงเพื่อหวังผลที่จะได้รับคะแนนเสียงสูง ๆ จากการเลือกตั้ง เฉกเช่นเดียวกับตัวแทนทางการเมืองในแบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน หากแต่เป็นการมุ่งความสำคัญไปที่การปฏิบัติการของกลุ่มกิจกรรม ที่มีการปฏิสัมพันธ์ต่อกันของบุคคลซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวสามารถเรียนรู้ศักยภาพซึ่งกันและกันของแต่ละบุคคล กล่าวได้ว่า ในการอาศัยหลักการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือจะเน้นถึงกิจกรรมการรวมกลุ่มเพื่อก่อให้เกิดการพูดคุยเจรจาจากถ้อยคำโดยใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ Gutmann & Thomson (อ้างถึงในบุญขริ ยีหะ, 2551) ได้ให้ทัศนะว่า การที่คนในสังคมทุกฝ่ายมีโอกาสมาร่วมสนทนาทางการเมือง (Political dialogue) ร่วมอภิปรายสาธารณะ (Public discussion) หรือแลกเปลี่ยนความเห็นสาธารณะอย่างมีอิสระในฐานะที่เป็นพลเมืองของสังคมหรือชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้กิจกรรมเป็นเครื่องมือหรือกระบวนการในการสร้างความเข้าใจร่วมกัน เพื่อแสวงหาและก่อให้เกิดมติร่วมหรือเจตจำนงทางการเมือง (General will) ร่วมกันที่จำเป็นสำหรับนำไปใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหาทางการเมืองหรือเป็นกรอบสำหรับการพัฒนาเพื่ออนาคตของชุมชนและสังคม ซึ่งหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ ตามที่ Gutmann & Thomson (อ้างถึงในบุญขริ ยีหะ, 2551) ได้กล่าวนั้นจะเป็นการเปิดพื้นที่ทางการเมือง โดยการให้ประชาชนได้ร่วมคิดตัดสินใจและเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน อีกทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้แต่ละบุคคลได้แสดงศักยภาพของตนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน

กล่าวได้ว่าในการเปิดพื้นที่ทางการเมือง โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมคิด ร่วมเรียนรู้และร่วมปฏิบัติผ่านกลไกการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ นั้น โดยธรรมชาติแล้วจะเป็นจุดริเริ่มที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันของบุคคลอันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาที่สนองต่อวิถีชีวิต

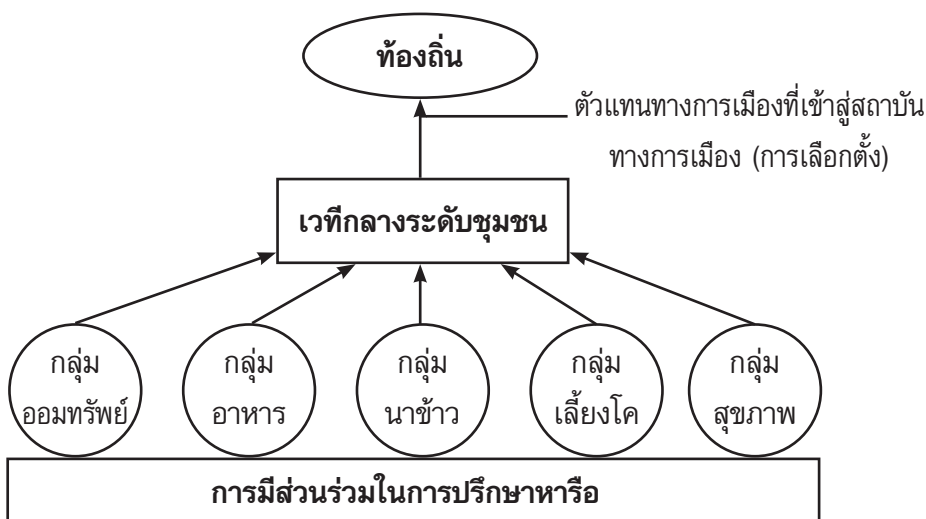


และส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะหรือสังคมชุมชน กล่าวคือ กระบวนการมีส่วนร่วมปรึกษาหารือแบบเรียนรู้ร่วมกันจะมีคุณลักษณะของการปฏิสัมพันธ์ต่อกันโดยการเจรจาถกเถียงที่เป็นเหตุเป็นผลในแบบของการเผชิญหน้าของกลุ่มผู้สนทนา ซึ่งคุณูปการของกระบวนการปรึกษาหารือแบบเผชิญหน้านั้นจะทำให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นของตนได้อย่างมีอิสระภาพ トラบเท่าที่อยู่บนเนื้อหาประเด็นและหลักการที่กลุ่มกำหนด ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกของกลุ่มผู้ร่วมสนทนาเกิดความเข้าใจถึงประเด็นปัญหาของกันและกันได้อย่างถ่องแท้ หากแต่ความสำคัญของการปรึกษาหารือถกเถียงมิได้อยู่ที่การหาข้อสรุปเพื่อแก้ปัญหาของชุมชนเพียงอย่างเดียว แต่จากกระบวนการยังสามารถค้นหาศักยภาพของบุคคลด้วยอีกประการหนึ่ง กล่าวคือตลอดระยะเวลาของการเจรจาปรึกษาหารือถกเถียงสมาชิกทุกคนจะเห็นถึงความสามารถของบุคคลในด้านต่าง ๆ อาทิ วุฒิภาวะทางอารมณ์และการถ่ายทอดพลังความคิดในเชิงความเป็นเหตุเป็นผลจากการสนทนา ดังนั้นคุณค่าดังกล่าว จะเป็นการสร้างความรู้สึกและการยอมรับในตัวบุคคลที่มีคุณสมบัติอันสมควรแก่การเป็นผู้นำตัวแทนอย่างสำคัญอีกด้วย ประการถัดมายังสามารถเป็นแหล่งที่ของการหลอมรวมจิตใจหมู่เหล่าสมาชิกเพื่อนำไปสู่ความสามัคคีและการพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น ทั้งนี้เพราะเมื่อกิจกรรมกระบวนการดำเนินการอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอก็จะเป็นการหล่อหลอมให้ทุกคนเกิดสำนึกความรู้สึกผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับกลุ่มก็จะเกิดเป็นความรู้สึกร่วมกันเสมือนญาติมิตรที่สามารถเจรจาตกลงกันได้

ปฏิบัติการการมีส่วนร่วมปรึกษาหารือเพื่อค้นหาศักยภาพตัวแทนในมิติวิถีประชาธิปไตยชุมชน

ปฏิบัติการกลุ่ม⁴ เป็นเงื่อนไขสำคัญในการค้นหาศักยภาพผู้นำตัวแทน กล่าวคือในมิติวิถีประชาธิปไตยชุมชนการที่ทำให้คนเข้ามามีส่วนร่วมในกลุ่มเพื่อทำการปรึกษารื้อฟื้นเป็นความสำคัญในลำดับต้นที่สมาชิกของกลุ่มจะต้องเกิดจากความสนใจในเรื่องประเด็นนั้น ๆ จึงจะทำให้ความสัมพันธ์ในการเจรจาถกเถียงอย่างเป็นเหตุเป็นผลของกลุ่มดำรงอยู่ได้ ทั้งนี้ ในมิติของชุมชนท้องถิ่นหากพิจารณาจากวิถีการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพจะเห็นได้ถึงปัจจัยที่เอื้อต่อการเกิดกิจกรรมกลุ่มได้โดยง่ายและอาจเกิดขึ้นได้มากมายหลายกลุ่ม ซึ่งกลุ่มเหล่านี้หากเกิดขึ้นจากความสนใจและความเต็มใจก็จะเป็นกระบวนการสำคัญในการค้นหาศักยภาพผู้นำตัวแทนและเป็นการเสริมสร้างรากฐานการเมืองชุมชนให้มีความมั่นคงแข็งแรงยิ่งขึ้นไป ทั้งนี้เพื่อความเข้าใจในกระบวนการของปฏิบัติการเพื่อค้นหาตัวแทนที่มีศักยภาพสามารถแสดงให้เห็นได้ตามแผนภาพที่ 1

⁴คือกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มเลี้ยงโค กลุ่มน้ำพริกสมุนไพร เป็นต้น ซึ่งกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้จะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างสม่ำเสมอ โดยการประชุมหรือทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ถึงศักยภาพบุคคลหรือลักษณะนิสัยของแต่ละบุคคล



ภาพที่ 1 ปฏิบัติการคัดเลือกตัวแทนที่มีศักยภาพตามมิติวิถีประชาธิปไตยชุมชน
ที่มา : ชัยวัฒน์ โยธี (2558) จากการวิเคราะห์

จากแผนภาพแสดงให้เห็นถึงการคัดเลือกตัวแทนที่มีฐานมาจากการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนอาจมีขนาดหรือจำนวนสมาชิกที่แตกต่างกัน แต่ความสำคัญมุ่งไปที่ความสนใจ ความถนัดหรือการตอบสนองต่อวิถีชีวิตในกลุ่มที่สังกัด ทั้งนี้กลุ่มกิจกรรมปฏิบัติการแต่ละกลุ่มไม่จำเป็นต้องมีระเบียบแบบแผนเหมือนกัน สุดแล้วแต่ว่าสมาชิกของกลุ่มจะบริหารจัดการกลุ่ม เลือกผู้นำกลุ่ม รวมถึงการวางนโยบายของกลุ่มอย่างไร ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารืออย่างมีเหตุผล ดังนั้นกระบวนการกลุ่มในขั้นสูงสุดจึงเป็นการฝึกฝนให้ประชาชนเกิดทักษะในการใช้เหตุผลถกเถียงเรียนรู้ซึ่งกัน ทั้งนี้เมื่อกระบวนการดังกล่าวดำเนินการอย่างสม่ำเสมอผู้นำตัวแทนกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถจะเกิดขึ้นและถูกส่งสู่เวทีกลางซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่กว่าคือ เวทีกลางระดับชุมชน

เวทีกลางระดับชุมชนจะเป็นเวทีทางการเมืองชุมชนที่จะสะท้อนถึงการกระจายผลประโยชน์ของชุมชนสู่กลุ่มต่าง ๆ ทั่วทั้งชุมชน ทั้งนี้เวทีกลางยังเป็นเวทีศูนย์รวมของผู้นำตัวแทนที่มีคุณภาพที่ถูกส่งมาจากกลุ่มย่อย ในเวทีกลางนี้จะเป็นการปรึกษาหารือถึงผลประโยชน์ของชุมชน เป็นการริเริ่มนโยบายสาธารณะเพื่อการจัดการชุมชน ทั้งนี้เวทีกลางดังกล่าวจะเป็นการจัดตั้งอย่างไม่เป็นทางการหรือจะจัดตั้งแบบเป็นทางการในรูปแบบที่ภาครัฐสนับสนุน เช่น รูปของสภาองค์กรชุมชนหรือสภาพลเมืองก็ได้ สุดแล้วแต่สมาชิกจะปรึกษาหารือตกลงกันว่าอยากให้เป็นไปในรูปแบบใด หากแต่ในมิติของการคัดเลือกตัวแทนเวทีนี้จะมีนัยที่ส่งผลต่อการเลือกตั้งในเชิงสถาบันทางการเมืองคือ จะเป็นการเรียนรู้ศักยภาพบุคคลขั้นสูงที่ส่งผล

ถึงการสรรหาคัดเลือกผู้นำตัวแทนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่สุดเพื่อเข้าสู่สนามการเลือกตั้งอาทิ เช่น การเลือกกำนัน การเลือกผู้ใหญ่บ้าน การเลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และการเลือกนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

ครั้นเมื่อกระบวนการค้นหาผู้นำตัวแทนที่ได้มาซึ่งตัวแทนที่มีศักยภาพและคุณภาพที่เข้าไปบริหารกิจการของท้องถิ่น⁵ แล้วกระบวนการของกลุ่มต่าง ๆ ที่มีกลไกพื้นฐานจากการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือก็ยังคงอยู่และขับเคลื่อนสร้างสรรค์ผู้นำตัวแทนในรุ่นใหม่ต่อไปเป็นพลวัต

ข้อจำกัดในความเป็นไปได้ของการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือถกเถียง

ทั้งนี้สังคมการเมืองไทยอาจมีข้อสงสัยถึงความเป็นไปได้ในประเด็นของการมีส่วนร่วมปรึกษาหารือในการถกเถียงโดยใช้วิจารณ์ญาณและความเป็นเหตุเป็นผลตามที่ผู้เขียนเสนอ ซึ่งจากข้อสงสัยตรงจุดนี้จำเป็นต้องหาข้อยุติด้วยการพิจารณาถึงความจำเป็นในหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขบางประการที่สามารถทำให้การมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือมีความเป็นไปได้ ดังนั้นผู้เขียนจึงขอเสนอแนวคิดของ Cohen (อ้างถึงในไซยนต์ ไชยพร, 2554) ที่ได้กล่าวถึงสาระสำคัญที่เป็นรากฐานอันชอบธรรมของการถกเถียงที่ทำให้ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ (Deliberative democracy) ประสบผลสำเร็จ คือ 1. ความเป็นอิสระ คือ ผู้เข้าร่วมจะต้องยอมรับผลและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกระบวนการปรึกษาหารือเท่านั้น และผู้เข้าร่วมต้องเป็นอิสระจากบรรทัดฐานหรือข้อเรียกร้องที่มีมาก่อน และผู้เข้าร่วมจะต้องคิดว่า พวกเขาสามารถทำในสิ่งที่เป็นผลของการตัดสินใจได้ นั่นคือ กระบวนการปรึกษาหารือต้องเป็นการปรึกษาหารือที่มีเหตุผลเพียงพอที่จะปฏิบัติตามที่ตกลงกันได้ ทั้งนี้ฝ่ายต่าง ๆ ที่เข้าร่วมกระบวนการปรึกษาหารือจะต้องแสดงเหตุผลต่าง ๆ ของข้อเสนอ และในการรับหรือปฏิเสธข้อเสนอ จะต้องกระทำบนพื้นฐานของเหตุผลที่ว่าไว้ ตามเนื้อหาของการปรึกษาหารือ 2. ความเสมอภาคของผู้เข้าร่วม คือเสมอภาคในทางรูปแบบ : ทุกคนสามารถนำเสนอข้อเสนอ วิचारณ์ และสนับสนุนมาตรการต่าง ๆ ได้ โดยไม่มีเรื่องอาวุโสใด ๆ และเสมอภาคในทางเนื้อหา : ผู้เข้าร่วมจะไม่ต้องถูกจำกัดหรือผูกพันโดยการจัดสรรอำนาจ ทรัพยากร หรือบรรทัดฐานที่ดำรงอยู่ก่อน ผู้เข้าร่วมจะต้องไม่ผูกมัดโดยระบบของสิทธิที่ดำรงอยู่ ยกเว้นว่าระบบนั้นเป็นระบบที่จัดตั้งกรอบการปรึกษาหารือที่เสรีและเท่าเทียมกัน

จากที่ Cohen (อ้างถึงในไซยนต์ ไชยพร, 2554) เสนอถึงรากฐานอันชอบธรรมของการถกเถียงเป็นคำตอบที่สำคัญที่ทำให้การมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือเป็นผลในทิศทางที่เป็น

⁵ท้องถิ่นในที่นี้ หมายถึง สถาบันทางการเมืองปกครองส่วนท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาล ซึ่งกล่าวได้ว่า สถาบันทางการเมืองการปกครองที่เป็นฐานรากและใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด

ไม่ได้ ทั้งนี้เมื่อกลับมาพิจารณาถึงบริบทชุมชนท้องถิ่นของไทยจะพบถึงความเป็นไปได้ในการใช้กลไกการมีส่วนร่วมในการบริหารหรือ เพราะชุมชนท้องถิ่นจะมีแรงยึดเหนี่ยวทางสังคมเฉพาะ อาทิเช่น ความเป็นพี่น้องในทางสายเลือดซึ่งเป็นปัจจัยเอื้อในประเด็นของเนื้อหาที่จะตกลงกันได้ และในมิติของการดำเนินชีวิตในการประกอบอาชีพที่ชุมชนประกอบอาชีพในลักษณะไม่แตกต่างกันทำให้คนมีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ อันเป็นมูลเหตุขององค์ความรู้ที่ทัดเทียมกันและสามารถจะสนทนารับรู้หรือกันได้

ความสำเร็จจากประสบการณ์ชุมชน : ชุมชนควนรู อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา

ชุมชนควนรูเป็นชุมชนเล็ก ๆ มีประชากรราวหกพันกว่าคน ซึ่งส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์เป็นพี่น้องกันและเคยได้รับการขนานนามว่าเป็นชุมชนที่จนที่สุดในจังหวัดสงขลา นอกจากความยากจนแล้วชุมชนควนรูยังประสบปัญหาชุมชนแตกแยกอย่างหนักเนื่องจากการสรรหาตัวแทนทางการเมืองโดยใช้วิธีการเลือกตั้ง ครั้งเมื่อราวปี พ.ศ. 2531 ที่มีการเลือกตั้งกำนัน โดยมีผู้สมัครลงแข่งขันกันสองฝ่าย ซึ่งเป็นเครือญาติที่เคยมีความรักและพึงพาอาศัยซึ่งกันตลอดมา แต่พอด้วยต้องลงแข่งขันกันในเส้นทางทางการเมืองทั้งคู่กลับต้องต่อสู้กันอย่างดุเดือด จนทำให้ชุมชนที่เคยสงบสุขต้องร้าวฉานมีการแบ่งข้างเป็น 2 ฝ่ายและเกิดความขัดแย้งกันอย่างชัดเจน หากแต่ด้วยพื้นฐานของชุมชนที่มีแรงยึดเหนี่ยวทางสังคมตามวิถีชนบทมีนักจัดการทางสังคมกลุ่มเล็ก ๆ เพียง 4-5 คน ได้ทบทวนปัญหาที่เกิดขึ้นและริเริ่มแนวทางในการแก้ปัญหาโดยการประสานรวบรวมกลุ่มสมาชิกโดยการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อเป็นทุนในการแก้ไขปัญหา กล่าวคือ ในตอนแรกสมาชิกผู้เห็นด้วยกับแนวความคิดก็มีจำนวนไม่มาก จะมีก็แต่พรรคพวกเพื่อนสนิทที่มีแนวคิดไปในทิศทางเดียวกันคือ อยากรักษาอาการป่วยของสังคมบ้านเกิดเท่านั้น

หากแต่การรวมกลุ่มออมทรัพย์สามารถจุดประกายเป็นแรงดึงดูดสมาชิกของชุมชนได้ เมื่อเห็นผลประจักษ์ครั้งได้เงินปันผลในตอนปลายปี จึงทำให้คนสนใจรวมกลุ่มและทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และกลุ่มออมทรัพย์ก็มีสมาชิกเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ ครั้นเมื่อสมาชิกกลุ่มเพิ่มมากขึ้นการได้พบปะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนก็เพิ่มมากขึ้นเช่นเดียวกัน ทั้งนี้จากการที่ผู้เขียนได้พูดคุยกับตัวแทนนักจัดการทางสังคมที่เป็นกลุ่มต้นคิดได้กล่าวว่า

“ในตอนแรกพวกเราไม่ได้คาดหวังอะไรมาเพียงแค่อยากให้คนมาเจอกัน ขอให้คนได้มาคุยกันเท่านั้น แต่ผลสำเร็จมันเกินคาด จากวันที่เริ่มต้นราวปี พ.ศ. 2535 ตลอดระยะเวลาของการพัฒนาจนถึงปัจจุบันเรามีกลุ่มออมทรัพย์ทุกหมู่บ้าน ซึ่งบางหมู่บ้านประชาชนเป็นสมาชิกกันร้อยเปอร์เซ็นต์ ซึ่งวันนี้เรามีเงินรวมกันของกลุ่มออมทรัพย์ซึ่งเป็นของชุมชนราว 400 กว่าล้าน ซึ่งถือว่าเป็นต้นทุนในการพัฒนาชุมชนของเราที่สำคัญ โดยการบริหารจัดการแต่ละกลุ่มก็จะเลือกผู้นำกันเอง ตกลงแนวทางการบริหารจัดการกันเอง โดยแต่ละกลุ่มจะนัดหมายประชุมกัน



อย่างสม่ำเสมอเพื่อตกลงในวิธีการบริหารจัดการของกลุ่มพร้อมทั้งตรวจสอบการทำงานของคณะทำงานประจำกลุ่มที่มาจากการเลือกตั้งกันเองด้วย (สมนึก หนูเงิน, 2558) อันที่จริงกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชนควนรูเป็นเพียงหนึ่งกลุ่มพื้นฐานของชุมชนที่ผู้เขียนหยิบยกมาเป็นตัวอย่างในเบื้องต้นเท่านั้น ควนรูยังมีกลุ่มสมาชิกย่อยอื่น ๆ อีกราว 101 เช่น กลุ่มโคขุน กลุ่มน้ำพริกสมุนไพร กลุ่มขนมจีน กลุ่มนาข้าว เป็นต้น ซึ่งในการรวมตัวได้พัฒนาเป็นเครือข่ายของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง อาทิ เครือข่ายธนาคารอาหารชุมชน เครือข่ายธนาคารข้าว และกลุ่มออมทรัพย์ก็พัฒนาเป็นองค์กรการเงินชุมชน ซึ่งแต่ละกลุ่มเครือข่ายล้วนแล้วแต่มีผู้นำตัวแทนที่มีศักยภาพที่มาจากการเลือกตั้งกันเองของประชาชน ทั้งนี้กล่าวได้ว่า กระบวนการที่ดำเนินการนั้นเป็นพื้นฐานที่พัฒนาจากฐานของการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ และเจรจาถกเถียงโดยใช้เหตุผลเป็นลำดับ และในการพัฒนาเป็นลำดับที่กล่าวมาจะเป็นการพัฒนาจากชั้นย่อยในกลุ่มเล็ก ๆ และสรรหาคัดเลือกผู้นำตัวแทนที่มีคุณภาพต่อยอดไปเป็นลำดับในลักษณะของกลุ่มย่อย เครือข่าย และสถาบัน โดยผู้นำตัวแทนแต่ละช่วงลำดับเหล่านี้พร้อมเป็นตัวเลือกที่จะถูกส่งเข้าไปสู่เส้นทางการเมืองในสนามเลือกตั้งในเชิงสถาบันของชุมชน⁶ ส่วนอื่น ๆ ต่อไป

ในมิติการคัดเลือกตัวแทนทางการเมืองของชุมชนควนรูที่กล่าวมาเป็นมิติที่สะท้อนถึงวิถีของประชาธิปไตยชุมชนคือ การปกครองที่ตอบสนองต่อวิถีชีวิต ซึ่งลักษณะสำคัญดังกล่าว นั้นสามารถแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งของชุมชนได้อย่างเด็ดขาดด้วยการใช้ฐานคิดของการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือในปฏิบัติการกลุ่มที่แสดงเป็นผลลัพธ์ได้ กล่าวคือ ประชาชนได้ถูกฝึกให้เกิดทักษะในการยอมรับเหตุผลจากการเจรจาถกเถียงในกลุ่มระดับต้น ซึ่งก็จะเกิดตัวแทนที่มีคุณภาพที่เข้าสู่เวทีกลางในการถกเถียงข้ามจนเกิดผู้นำที่มีศักยภาพพร้อมที่จะทำงาน ดังนั้นกระบวนการเลือกตั้งจึงเป็นเพียงกระบวนการให้ประชาชนช่วยตัดสินใจเลือกผู้นำตัวแทนที่มีศักยภาพครั้งสุดท้าย ซึ่งในสนามเลือกตั้งอาจจะมีมากกว่า 1 คน แต่ก็เป็นบุคคลที่มีศักยภาพที่ถูกคัดเลือกจากกลุ่มมาแล้วทั้งสิ้น การเลือกจึงเป็นเพียงพิธีการให้ประชาชนช่วยตัดสินใจ คนที่ไม่ได้รับการเลือกก็กลับมาทำงานในเวทีกลางของชุมชน⁷ เพื่อพิสูจน์ตนเองต่อไป

ดังนั้นการเลือกตั้งทุกระดับของชุมชนควนรูในปัจจุบันจึงไม่มีความขัดแย้งเป็นการเมืองแบบสมานฉันท์ที่มีบรรยากาศของผู้สมัครค้นหาเสียงร่วมกันเพื่อให้พี่น้องช่วยตัดสินใจ ปราศรัยก็ปราศรัยด้วยกันโดยไม่มีการโจมตีว่าร้ายอีกฝ่าย หรือการเลือกตั้งในบางครั้ง เช่น การเลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบางหมู่บ้านก็ไม่มีคู่แข่งเพราะประชาชนได้เลือกผู้นำตัวแทนที่เป็นผู้นำกลุ่มที่ทำกิจกรรมที่เห็นผลงานกันอย่างประจักษ์ชัดไว้ก่อนอยู่แล้ว ขณะเดียวกันประชาชนคนอื่นซึ่งเป็นผู้ที่ไม่ได้สังกัดกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดในชุมชนก็ไม่ได้ถูกปิดกั้นสิทธิ

⁶ สนามเลือกตั้งเชิงสถาบันของชุมชน ได้แก่ การเลือกตั้งนายกอบต. การเลือกสมาชิกอบต. การเลือกกำนัน การเลือกผู้ใหญ่บ้าน

⁷ เวทีกลางของชุมชนคือ เวทีในการทำงานในเครือข่ายต่าง ๆ ของชุมชน

ทางการเมืองในการลงสมัครเป็นตัวแทน กล่าวคือก็ยังคงสามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ตามกระบวนการ หากแต่ความเป็นจริงในทางปฏิบัติ ผลจากการปฏิสัมพันธ์ของกระบวนการกลุ่มจะส่งผลให้ทุกคนรู้จักคุ้นเคยซึ่งกันและเห็นถึงศักยภาพของกันและกันแล้วว่าแต่ละคนมีความเสียสละเพื่อชุมชนขนาดไหน ดังนั้นหากผู้สมัครเข้าเป็นตัวแทนท่านใดที่ไม่เคยทำงานเพื่อชุมชนเลยก็จะได้ไม่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนหรือถูกคัดค้านจากญาติพี่น้องไม่ให้ลงรับสมัครไปโดยปริยาย⁸

สรุป

จากที่ได้กล่าวมา แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของตัวแทนทางการเมืองในมิติวิถีประชาธิปไตยชุมชน ที่กล่าวได้ว่ามิติวิถีประชาธิปไตยชุมชนนั้นเป็นประชาธิปไตยที่สามารถตอบสนองต่อวิถีชีวิตของประชาชน ซึ่งมีมิติตรงจุดนี้แสดงให้เห็นได้โดยการที่ข้อเสนอต่าง ๆ ที่มีความต้องการของประชาชนในชุมชนจะถูกรวบรวมไว้ที่เวทีกลางของชุมชนผ่านตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ ที่มีศักยภาพพร้อมที่จะปรึกษาหารือถกเถียงในเชิงเหตุผลและนำเรื่องราวสำคัญที่เป็นเหตุควรแก่การพัฒนาเพื่อเสนอต่อสถาบันทางการเมืองท้องถิ่น (อาทิ อบต.) เพื่อผลักดันเป็นนโยบายสาธารณะเพื่อชุมชน ซึ่งความสำคัญตรงจุดนี้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของมิติวิถีประชาธิปไตยชุมชนอันตอบสนองต่อวิถีชีวิตกับแนวคิดประชาธิปไตยแบบตัวแทนทั่วไปที่มีภาพของการใช้วิธีการที่ไม่เป็นธรรมเพียงเพื่อหวังผลให้ชนะในการเลือกตั้ง เมื่อเข้ามาเป็นตัวแทนแล้วก็จะเข้าไปในลักษณะของการไม่รู้จักความต้องการของประชาชนที่ตรงจุดเพราะไม่เคยมีการปฏิสัมพันธ์ในเชิงลึกหรือไม่เคยมีการทำงานร่วมกัน หรืออาจเป็นไปในรูปของการถอนทุนโดยการออกนโยบายที่เอื้อประโยชน์กับตนเองและพวกพ้อง หากแต่ตัวแทนทางการเมืองในมิติวิถีประชาธิปไตยชุมชนนี้จะเป็นผู้ที่เข้าอกเข้าใจในปัญหาของชุมชน อีกทั้งยังเป็นการสะท้อนถึงการคำนึงอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติตามโครงสร้างการบริหารของสถาบันอีกด้วย เพราะตัวแทนทุกคนที่ได้รับเลือกเข้าสู่เวทีการปกครองของสถาบันการปกครองท้องถิ่นก็เป็นตัวแทนกลุ่มที่ต้องการเสนอประโยชน์เพื่อกลุ่มตนเองหากแต่ด้วยกระบวนการของการประชุมพิจารณาตามกระบวนการก็จะเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดเพียงกลุ่มเดียวมิได้ ดังนั้นกระบวนการของมิติวิถีประชาธิปไตยชุมชนนั้นจึงเป็นการก่อเสริมฐานรากทางการเมืองโดยภาคประชาชน

อนึ่งความสำคัญของตัวแทนทางการเมืองในมิติวิถีประชาธิปไตยชุมชนที่มาจากฐานคิดของการใช้กลไกการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ โดยใช้การถกเถียงอย่างเป็นเหตุเป็นผลและเรียนรู้ร่วมกัน จะเป็นการเพิ่มพูนพัฒนาให้ทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนมีศักยภาพและเสริมสร้าง

⁸ เรื่องชุมชนควนรู ผู้สนใจสามารถอ่านเพิ่มเติมได้ใน ชัยวัฒน์ โยธี (2558) การสร้างและจรรโลงประชาธิปไตยชุมชนในจังหวัดสงขลา



องค์ความรู้อย่างเท่าเทียมกัน เพราะปฏิบัติการที่เกิดจากกิจกรรมกลุ่มที่เป็นไปโดยการเรียนรู้ร่วมกันนั้นจะเป็นการเสริมสร้างทักษะทางปัญญาและเป็นการฝึกฝนให้ยอมรับเหตุผลซึ่งกันและกัน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Gutmann & Thomson (อ้างถึงใน บุญอริ ยีหะ, 2551) ที่ว่า การร่วมอภิปรายสาธารณะอย่างมีอิสระในฐานะพลเมืองของชุมชนอย่างเท่าเทียมกันจะก่อให้เกิดมิตรร่วมหรือเจตจำนงทางการเมืองสำหรับนำไปใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหาทางการเมืองหรือเป็นกรอบสำหรับการพัฒนาเพื่ออนาคตของชุมชน และด้วยกิจกรรมการรวมกลุ่มในมิตินิติประชาธิปไตยโดยชุมชนที่เป็นการรวมกลุ่มที่ประกอบกิจกรรมตามความถนัดจะยังเป็นส่วนส่งเสริมสำคัญให้ประชาชนมีใจใฝ่เรียนรู้และกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าถกเถียงบนหลักการและยอมรับเหตุผลของกันและกันมากยิ่งขึ้น ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้สามารถทลายเงื่อนไขข้อจำกัดของความเป็นไปได้และสามารถสร้างความเพียงพอให้กับตัวแทนทางการเมืองในมิตินิติประชาธิปไตยโดยชุมชนให้มีความเป็นไปได้ และทั้งนี้ด้วยหลักปฏิบัติดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen (อ้างถึงในไชยันต์ ไชยพร, 2554) ในเรื่องข้อจำกัดถึงความเป็นไปได้ของการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือที่ชี้ให้เห็นถึงความเสมอภาคของผู้เข้าร่วม คือ ความเสมอภาคในทางรูปแบบที่ทุกคนสามารถนำเสนอได้โดยไม่มีเรื่องอาวุโสใด ๆ และในด้านเนื้อหา ที่ผู้เข้าร่วมจะไม่ถูกจำกัดโดยการจัดสรรอำนาจหรือบรรทัดฐานที่ดำรงอยู่ก่อน ดังนั้นกระบวนการของกลุ่มปฏิบัติการในมิตินิติประชาธิปไตยโดยชุมชนก็จะเป็นไปในลักษณะของการร่วมวงสนทนาปรึกษาหารือของผู้ที่มีความรู้ที่เสมอเหมือนกันอันส่งผลให้บรรยากาศของการร่วมวงสนทนาดำเนินไปได้ เพราะแต่ละบุคคลจะมีความสนใจและความถนัดในเรื่องนั้น ๆ ตามที่ตนสังกัด และเมื่อกระบวนการของกลุ่มเป็นไปเช่นนั้นแล้วกลุ่มแต่ละกลุ่มก็จะเกิดผู้นำหรือตัวแทนกลุ่มที่ผ่านการคัดกรองศักยภาพบุคคลในลำดับต้น ซึ่งด้วยกลไกการมีส่วนร่วมในปรึกษาหารือที่ยึดถือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องดังกล่าวจะสามารถส่งผลสะท้อนต่อการเมืองในเชิงสถาบันโดยส่งผลต่อการรับรู้และตัดสินใจของประชาชนในการคัดกรองหรือคัดเลือกตัวแทนทางการเมืองในตำแหน่งต่าง ๆ ในสนามเลือกตั้ง กล่าวได้ว่า ผลของกระบวนการที่กล่าวมาเป็นการสร้างตัวแทนทางการเมืองที่มีศักยภาพอีกทั้งยังสร้างภูมิคุ้มกันทางการเมืองให้กับชุมชนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี เพราะด้วยทักษะในการรับรู้ของประชาชนที่ถูกฝึกฝนมาอย่างต่อเนื่องโดยการยอมรับเหตุผลจากการเจรจาถกเถียงซึ่งกันส่งผลในทางสังคมที่ทำให้ประชาชนไม่นิยมความรุนแรง เพราะหากมีปัญหาประการใดก็จะมีกระบวนการเปิดวงสนทนามาร่วมกัน

กล่าวได้ว่าตัวแทนทางการเมืองในวิถีประชาธิปไตยโดยชุมชน เป็นมิติเล็ก ๆ อีกมิติหนึ่งที่สามารถพัฒนาระบบการเมืองไทยได้ เพราะการได้มาซึ่งตัวแทนทางการเมืองในมิตินิติประชาธิปไตยโดยชุมชนนี้สะท้อนให้เห็นได้ถึงความชอบธรรมทางการเมืองและสามารถสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้หากสังคมการเมืองไทยนำกระบวนการแนวคิดที่

กล่าวมานี้มาปรับใช้เพื่อสร้างฐานรากให้กับระบบการเมืองไทย ก็นับได้ว่าเป็นการพัฒนาประชาธิปไตยแบบตัวแทนในอีกระดับหนึ่ง ทั้งนี้เพราะมิติของการได้มาซึ่งตัวแทนนั้นเป็นมิติที่สามารถตอบสนองวิถีชีวิตได้อย่างสมดุล อีกทั้งสะท้อนถึงการได้ผู้นำตัวแทนที่มีศักยภาพและมีคุณภาพที่เสมอเหมือนกัน และประการสำคัญที่สุดก็จะเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า จะเป็นการปกครองโดยประชาชนโดยแท้

เอกสารอ้างอิง

- ชัชวาลย์ ทองดีเลิศ. (2549). *องค์กรชุมชนกับการปฏิรูปสังคมและการเมือง*. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยการจัดการทางสังคม.
- ชัยวัฒน์ โยธี. (2558). *การสร้างและจรรโลงประชาธิปไตยชุมชนในจังหวัดสงขลา*. ดุษฎีนิพนธ์/หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาการเมือง, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไชยันต์ ไชยพร. (2547). *แนวคิดประชาธิปไตย : ประชาธิปไตยจากโบราณสู่สมัยใหม่*. ในเอกสารการสอนชุดวิชาแนวคิดทางการเมืองและสังคม (หน่วยที่ 8). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไชยันต์ ไชยพร. (2554). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในการบริหารหรือถกเถียงกันก่อนการตัดสินใจเพื่อหาฉันทามติหรือใกล้เคียง*. เอกสารคำสอนวิชาประชาธิปไตยเปรียบเทียบภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทศพล สมพงษ์. (2555). *การสังเคราะห์บทเรียนเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาพัฒนาการเมืองสถาบันพระปกเกล้า.
- บุญอริ ยีหมะ. (2551). *การบริหารจัดการท้องถิ่นด้วยแนวคิดประชาธิปไตยแบบร่วมปรึกษาหารือ*. *วารสารการพัฒนาท้องถิ่น*, 3(1), 11-24.
- สน รูปสูง. (2553). *คู่มือประชาธิปไตยชุมชน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง.
- Dewey, J. (2013). *Democracy and education* [online]. Retrieved September 11, 2014, from: <http://www.Democracy%20and%20education,20% byJohn Dewey>.

บุคลากร

สมนึก หนูเงิน (ผู้ให้สัมภาษณ์). ชัยวัฒน์ โยธี (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านไทรใหญ่ ตำบลควนรู อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2558.